

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی روانشناسی تربیتی

بررسی رابطه هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خود
تنظیمی با پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل

بوسیله‌ی

ساره احمدی

استاد راهنما

دکتر راضیه شیخ الاسلامی

دی ۱۳۸۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

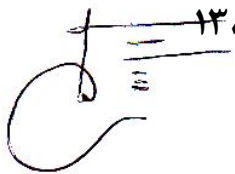
به نام خدا

اظہارنامہ

اینجانب سارہ احمدی دانشجوی رشته ی روانشناسی گرایش تربیتی، دانشکده ی علوم تربیتی و روانشناسی اظہارمی کنم کہ این پایان نامہ حاصل پژوهش خودم بودہ و در جاهایی کہ از منابع دیگران استفادہ کردہ ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشتہ ام. همچنین اظہارمی کنم کہ تحقیق و موضوع پایان نامہ ام تکراری نیست و تعہد می نمایم کہ بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر نمودہ و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیہ حقوق این اثر مطابق با آیین نامہ مالکیت فکری و معنوی متعلق بہ دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: سارہ احمدی

تاریخ و امضا: ۱۳۸۹/۲/۲۰

به نام خدا

بررسی رابطه هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خود تنظیمی با پیشرفت تحصیلی
و رضایت از تحصیل

بوسیله ی
ساره احمدی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از
فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی

روان شناسی تربیتی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

دکتر راضیه شیخ الاسلامی، استادیار بخش روان شناسی تربیتی (رئیس کمیته).....

دکتر محمد خیر، استاد بخش روان شناسی تربیتی.....

دکتر فریده یوسفی، استادیار بخش روان شناسی تربیتی.....

دی ماه ۱۳۸۸

تقدیم به:

همه‌ی دانش‌آموزان مہنم،

ایران

سپاسگزاری

با سپاس از همه کسانی که از ابتدای آفرینش تاکنون در تعلیم و تربیت بشر بی دریغ اهتمام ورزیده اند.

چکیده

بررسی رابطه هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل

به کوشش

ساره احمدی

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه‌ی هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل انجام گرفت. به این منظور ۳۸۶ دانش‌آموز از دبیرستان‌های شهر شیراز به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب و به تکمیل مقیاس‌های هوش عاطفی (پترایدز و فارنهام، ۲۰۰۱)، راهبردهای یادگیری خودتنظیمی (پنتریچ و دی‌گروت، ۱۹۹۰) و رضایت از تحصیل (محقق ساخته) پرداختند. همچنین برای سنجش پیشرفت تحصیلی از معدل تراز شده دانش‌آموزان استفاده گردید. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که هوش عاطفی پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار رضایت از تحصیل می‌باشد، در معادله رگرسیون رابطه معناداری بین هوش عاطفی و پیشرفت تحصیلی مشاهده نشد. در مورد سازه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی، این سازه پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل بود. در بررسی ابعاد، از میان مؤلفه‌های هوش عاطفی مؤلفه درک عواطف و از میان مؤلفه‌های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی، مؤلفه راهبردهای شناختی پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی بود. علاوه بر این، از میان مؤلفه‌های هوش عاطفی سه مؤلفه‌ی درک عواطف، کنترل عواطف و خوشبینی پیش‌بینی‌کننده رضایت از تحصیل دانش‌آموزان و از میان مؤلفه‌های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی، مؤلفه‌های راهبردهای شناختی و خودتنظیمی پیش‌بینی‌کننده رضایت از تحصیل بودند، و در این میان راهبردهای شناختی پیش‌بینی‌کننده قویتری بود.

واژگان کلیدی: هوش عاطفی، راهبردهای یادگیری خودتنظیمی، رضایت از تحصیل، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات	
۱- کلیات	۱
۱-۱- مقدمه	۱
۲-۱- بیان مسئله	۲
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق	۵
۴-۱- اهداف پژوهش	۷
۵-۱- سوالات پژوهش	۸
۶-۱- تعاریف مفهومی متغیرها	۸
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیقاتی	
۲- مبانی نظری	۱۰
۱-۲- مبانی نظری	۱۰
۱-۱-۲- رضایت از تحصیل	۱۰
۲-۱-۲- پیشایندها و پیامدهای رضایت از تحصیل	۱۳
۳-۱-۲- هوش عاطفی	۱۵
۱-۳-۱-۲- تاریخچه هوش عاطفی	۱۵
۲-۳-۱-۲- مدل های هوش عاطفی	۱۶
۱-۲-۳-۱-۲- مدل توانایی	۱۷
۲-۲-۳-۱-۲- مدل ترکیبی	۱۸
۴-۱-۲- راهبردهای یادگیری خودتنظیمی	۲۲
۱-۴-۱-۲- تاریخچه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی	۲۳
۲-۴-۱-۲- مدل های خودتنظیمی	۲۵
۱-۲-۴-۱-۲- مدل خودتنظیمی پنتریچ و دی گروت	۲۵

۲۸.....	۲-۲-۴-۱-۲- مدل خودتنظیمی زیمرمن
۲۹.....	۲-۲- مروری بر تحقیقات پیشین
۲۹.....	۲-۲-۱- تحقیقات مربوط به هوش عاطفی و پیشرفت تحصیلی
۳۱.....	۲-۲-۲- تحقیقات مربوط به هوش عاطفی و رضایت از تحصیل
۳۱.....	۲-۲-۳- تحقیقات مربوط به رابطه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی
۳۳.....	۲-۲-۴- تحقیقات مربوط به رابطه ی راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و رضایت از تحصیل
۳۴.....	۲-۲-۳- نتیجه گیری از تحقیقات پیشین

فصل سوم : روش تحقیق

۳۶.....	۳- روش تحقیق
۳۶.....	۳-۱ جامعه آماری
۳۶.....	۳-۲ نمونه و روش نمونه گیری
۳۷.....	۳-۳ تعاریف عملیاتی متغیرها
۳۸.....	۳-۴ ابزار پژوهش
۳۸.....	۳-۴-۱ پرسشنامه رضایت از تحصیل
۳۹.....	۳-۴-۱-۱ پایایی پرسشنامه رضایت از تحصیل
۴۰.....	۳-۴-۱-۲ روایی پرسشنامه رضایت از تحصیل
۴۱.....	۳-۴-۲ پرسشنامه هوش عاطفی
۴۲.....	۳-۴-۲-۱ پایایی پرسشنامه هوش عاطفی
۴۲.....	۳-۴-۲-۲ روایی پرسشنامه هوش عاطفی
۴۳.....	۳-۴-۳ پرسشنامه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی
۴۳.....	۳-۴-۳-۱ پایایی پرسشنامه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی
۴۴.....	۳-۴-۳-۲ روایی پرسشنامه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی
۴۵.....	۳-۵ روش اجرا
۴۵.....	۳-۶ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: یافته های تحقیق

۴۶.....	۴- یافته ها تحقیق
---------	-------------------

- ۴-۱- یافته های توصیفی متغیرهای مورد پژوهش..... ۴۶
- ۴-۲- یافته های استنباطی و بررسی سوالات تحقیق..... ۴۷
- ۴-۲-۱- سوال اول و ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه..... ۴۷
- ۴-۲-۲- پیش بینی پیشرفت تحصیلی توسط راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و هوش عاطفی ۴۸
- ۴-۲-۳- پیش بینی رضایت از تحصیل توسط راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و هوش عاطفی ۴۹
- ۴-۲-۴- پیش بینی پیشرفت تحصیلی توسط مولفه های هوش عاطفی ۵۰
- ۴-۲-۵- پیش بینی پیشرفت تحصیلی توسط مولفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی..... ۵۲
- ۴-۲-۷- پیش بینی رضایت از تحصیل توسط مولفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی..... ۵۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۵- بحث و نتیجه گیری ۵۶
- ۵-۱- تفسیر نتایج تحقیق ۵۶
- ۵-۱-۱- تفسیر یافته های مربوط به پیش بینی پیشرفت تحصیلی توسط هوش عاطفی دانش آموزان..... ۵۶
- ۵-۱-۲- تفسیر یافته های مربوط به پیش بینی پیشرفت تحصیلی توسط راهبردهای یادگیری خودتنظیمی..... ۵۷
- ۵-۱-۳- تفسیر یافته های مربوط به پیش بینی رضایت از تحصیل توسط هوش عاطفی..... ۵۸
- ۵-۱-۴- تفسیر یافته های مربوط به پیش بینی رضایت از تحصیل توسط راهبردهای خودتنظیمی یادگیری ۵۹
- ۵-۱-۵- تفسیر یافته های مربوط به مقایسه توان پیش بینی کنندگی هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی در پیش بینی رضایت از تحصیل ۶۰
- ۵-۱-۶- تفسیر یافته های مربوط به مقایسه توان پیش بینی کنندگی مولفه های هوش عاطفی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی ۶۱
- ۵-۱-۷- تفسیر یافته های مربوط به مقایسه توان پیش بینی کنندگی مولفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی ۶۲

- ۵-۱-۸- تفسیر یافته های مربوط به مقایسه توان پیش بینی کنندگی مولفه های هوش عاطفی
در پیش بینی رضایت از تحصیل ۶۲
- ۵-۱-۹- تفسیر یافته های مربوط به مقایسه توان پیش بینی کنندگی مولفه های راهبردهای
یادگیری خودتنظیمی در پیش بینی رضایت از تحصیل ۶۳
- ۵-۲- کاربرد های نظری و عملی ۶۴
- ۵-۳- محدودیت های پژوهش ۶۵
- ۵-۴- پیشنهادات پژوهش ۶۶

فهرست منابع

- منابع فارسی ۶۷
- منابع انگلیسی ۷۳
- پیوست ها ۸۰

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲: مدل هوش عاطفی مایر و سالووی.....	۱۸
جدول ۲-۲: پانزده عامل مدل بار-اون.....	۲۰
جدول ۳-۲: عناصر موجود در مدل های مختلف هوش عاطفی.....	۲۲
جدول ۱-۳: توزیع فراوانی افراد نمونه بر اساس رشته تحصیلی.....	۳۷
جدول ۲-۳: تعداد گویه های مورد استفاده از پرسشنامه های دیگر در پرسشنامه رضایت از تحصیل.....	۳۸
جدول ۳-۳: نمونه گویه از هر بعد در پرسشنامه رضایت از تحصیل.....	۳۹
جدول ۴-۳: ضرایب پایایی آلفای کرونباخ پرسشنامه رضایت از تحصیل.....	۳۹
جدول ۵-۳: نتایج تحلیل عاملی پرسشنامه رضایت از تحصیل.....	۴۰
جدول ۶-۳: نمونه گویه از خرده مقیاس های هوش عاطفی.....	۴۲
جدول ۷-۳: ضرایب همبستگی بین خرده آزمون های پرسشنامه هوش عاطفی با یکدیگر و با نمره کل.....	۴۳
جدول ۸-۳: ضرایب همبستگی بین خرده آزمون های پرسشنامه راهبردهای یادگیری خودتنظیمی با یکدیگر و با نمره کل.....	۴۴
جدول ۱-۴: میانگین و انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره پرسشنامه ها.....	۴۶
جدول ۲-۴: ماتریس همبستگی متغیرهای مورد مطالعه.....	۴۷
جدول ۳-۴: رگرسیون پیشرفت تحصیلی روی راهبردهای خودتنظیمی و هوش عاطفی.....	۴۸
جدول ۴-۴: رگرسیون رضایت از تحصیل به روی راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و هوش عاطفی.....	۴۹
جدول ۵-۴: رگرسیون پیشرفت تحصیلی روی مؤلفه های هوش عاطفی.....	۵۱
جدول ۶-۴: رگرسیون پیشرفت تحصیلی روی مؤلفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی.....	۵۲
جدول ۷-۴: رگرسیون رضایت از تحصیل توسط مؤلفه های هوش عاطفی.....	۵۳
جدول ۸-۴: رگرسیون رضایت از تحصیل روی مؤلفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی.....	۵۵

فهرست اشکال

عنوان	صفحه
شکل ۱-۴: رگرسیون همزمان پیشرفت تحصیلی روی راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و هوش عاطفی	۴۹.....
شکل ۲-۴: رگرسیون همزمان رضایت از تحصیل روی راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و هوش عاطفی	۵۰.....
شکل ۳-۴: رگرسیون همزمان پیشرفت تحصیلی روی مؤلفه های هوش عاطفی	۵۱.....
شکل ۴-۴: رگرسیون همزمان پیشرفت تحصیلی روی مؤلفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی	۵۳.....
شکل ۵-۴: رگرسیون همزمان رضایت از تحصیل روی مؤلفه های هوش عاطفی	۵۴.....
شکل ۶-۴: رگرسیون همزمان رضایت از تحصیل روی مؤلفه های راهبردهای یادگیری خودتنظیمی	۵۵.....

فصل اول

کلیات

۱- کلیات

۱-۱- مقدمه

نظام آموزشی هر کشور دستگامی است که آینده سازان آن کشور را می سازد، چرا که کودکان و نوجوانان به عنوان آینده سازان این کشور متفکران و فیلسوفان بالقوه‌ای هستند که در قالب نظام آموزشی ریخته می شوند و به تبع این قالب شکل می گیرند. هم اکنون میلیونها دانش آموز در مدارس کشور مشغول به تحصیل هستند و بخش زیادی از بار مسئولیت و شکوفایی فرزندان به عهده‌ی مدارس و آموزش و پرورش است. در نتیجه بررسی پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل یکی از مسائل بسیار مهم و قابل تعمق در آموزش و پرورش است و شایسته است عوامل مرتبط با پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل بیشتر شناخته شود. با توجه به ارتباط شناخت، انگیزش و عاطفه در رفتار انسان، متغیرهای متعددی به منظور تبیین عملکرد تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در حوزه های متفاوت درسی شکل گرفته و به آزمایش گذاشته شده اند. ویژگی مشترک همه ی این متغیرها تاکید بر نقش فعال یادگیرنده در ایجاد ساختار شناختی خود و توانایی بالقوه ی او در کنترل و نظارت بر یادگیری، هدفمندی در فرایند یادگیری و فعالیت های خود تنظیمی و نقش آن‌ها در پیشرفت دانش آموز است (ولترز، پینتریک و کاربنیک^۱، ۲۰۰۳).

بنا بر آن چه هلر و ویک^۲ (۲۰۰۰) عقیده دارند، یک پیش بینی دقیق از پیشرفت تحصیلی، تنها بر پایه ظرفیت هایی که به وسیله آزمون های هوش سنجیده می شوند، صورت نمی گیرد بلکه باید اطلاعاتی در خصوص ویژگی های شخصیتی، انگیزشی، عاطفی و شناختی افراد نیز در اختیار داشت. همچنین رضایت از تحصیل به عنوان متغیری که سهم زیادی در تعلیم و تربیت

^۱. Wolters, Pintrich & Karbenick

^۲. Heler & Viek

دارد خود با متغیرهای زیادی در تعلیم و تربیت ارتباط دارد (بین و برادلی^۱، ۱۹۸۶).

با وجود این تفاسیر می توان دریافت، عوامل مختلفی وجود دارند که بر پیشرفت تحصیلی اثر می گذارند و از طریق ایجاد نگرش مثبت بر رضایت از تحصیل نیز اثر می گذارند، از جمله این عوامل می توان به هوش عاطفی اشاره کرد. در دوره دبیرستان که نوجوانان کم کم با ارتباطات اجتماعی مبهم تر مواجه می شوند هوش عاطفی جلوه واقعی خود را نشان می دهد. مایر و سالووی^۲ (۱۹۹۷) هوش عاطفی را به صورت مجموعه ای از توانایی ها تعریف می کنند که افراد برای فهم چگونگی و درک عواطف خودشان به کار می برند. به اعتقاد آن ها هوش عاطفی نوعی توانایی است که به درک و بیان عواطف، همسانی و هماهنگی عواطف با افکار، فهم و مستدل کردن عواطف و تنظیم عواطف خود و دیگران منجر می شود.

پژوهشگران همچنین دریافته اند که پیشرفت تحصیلی در گرو اجرای راهکارهایی است که دانش آموزان را به سمت خودتنظیمی بیشتر هدایت کند (جاکوبسکی و دمبو^۳، ۲۰۰۴) و تاکیدات زیادی بر رابطه میان راهبردهای یادگیری خودتنظیمی و پیشرفت تحصیلی توسط محققان مختلف صورت گرفته است. راهبردهای یادگیری خودتنظیمی شامل راهبردهایی است که دانش آموز مورد استفاده قرار می دهد تا شناخت خود را تنظیم و یادگیری خود را کنترل نماید (پنتریچ، ۱۹۹۹). لذا راهبردهای یادگیری خودتنظیمی از پیش بینی کننده های مهم پیشرفت تحصیلی برشمرده می شود.

نورد^۴ (۱۹۹۷)، رضایت از تحصیل را بخشی از دیدگاه دانش آموز در مورد ادراک شخصی او از علائق در محیط تحصیلی توصیف می کند (به نقل از حسان^۵، ۲۰۰۲) با توجه به این تعریف و تعریف قید شده برای راهبردهای یادگیری خودتنظیمی، بررسی نقش راهبردهای یادگیری خودتنظیمی در رضایت از تحصیل الزامی به نظر می رسد.

۱-۲- بیان مسئله

آمادگی علمی دانش آموزان، به ویژه در مرحله گذار از دبیرستان به دانشگاه، برای رقابت و موفقیت در رشته های مختلف تحصیلی دارای اهمیت است (پارکر، کریکو، برنارت، هریس، ماجسکی، وود^۶ و دیگران، ۲۰۰۴a). از این رو پژوهشگران بر ضرورت توجه به بررسی پیش بینی کننده های موفقیت تحصیلی تاکید کرده اند، آن چنان که در سه دهه اخیر مطالعه

¹. Bean & Bredly

². Mayer & Salovey

³. Jakobwski & Dembo

⁴. Nord

⁵. Hassan

⁶. Parker, Creque, Barnhart, Harris, Majeski, wood.

عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است (باتلر و وینه^۱، ۱۹۹۵).

با توجه به مطالعات انجام گرفته، رضایت دانش‌آموزان از تحصیل سازه دیگر تأثیرگذار در جریان تعلیم و تربیت می باشد. رضایت از تحصیل شامل ادراک دانش‌آموزان از برنامه های آموزشی، شرایط لازم برای مطالعه و همچنین رفتار و راهنمایی معلم می باشد (فلورس^۲، ۲۰۰۷) و متغیری مهم است که با متغیرهای گوناگون که در تعلیم و تربیت ارزش زیادی دارند، رابطه دارد (بین و برادلی^۳، ۱۹۸۶). علاوه بر این جنبه های گوناگون کلاس و فعالیت های کلاسی نیز با این متغیر مرتبط است (ویلیکینسون^۴، ۱۹۹۵). بنا بر این به منظور هر گونه برنامه ریزی در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان بایستی در ابتدا به ایجاد احساس رضایت و خشنودی نسبت به تحصیل در دانش‌آموزان اقدام نمود. این امر مستلزم آن است که با انجام پژوهش های گسترده عوامل موثر بر رضایت از تحصیل را شناسایی کرد.

به طور کلی متون علمی دو رویکرد برای بررسی عوامل پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی را مد نظر قرار داده اند: در رویکرد نخست تاثیر فرایندهای محیطی از جمله محیط خانوادگی بر پیشرفت تحصیلی مطرح است، و در رویکرد دوم ساختار دانش، فرایندهای شناختی، پردازش اطلاعات، فرایندهای انگیزشی، فرایندهای یادگیری خاص نظیر خودکارآمدی و خودتنظیمی مورد توجه قرار گرفته است (باتلر و وینه، ۱۹۹۵؛ فولادچنگ و لطیفیان، ۱۳۸۰).

هر چند هر دو دیدگاه و فرایندهای یاد شده سبب پیشرفت های قابل ملاحظه ای در حوزه علوم تربیتی شده اند و جنبه های مختلفی از یادگیری و پیشرفت تحصیلی را نمایان ساخته اند، اما از میان پژوهش‌های گسترده ای که در زمینه ی عوامل تأثیرگذار بر ارتقای پیشرفت تحصیلی انجام شده است بررسی عوامل شناختی، نگرش غالب پژوهشها در این زمینه بوده است (پارکر، سامرفیلد، هوگان و مجسکی^۵، ۲۰۰۴b). یکی از نظریه های شناختی که پژوهشگران در قالب آن به مطالعه پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل می پردازند، نظریه یادگیری خودتنظیمی^۶ می باشد. زیمرمن^۷ (۲۰۰۲) یادگیری خودتنظیمی را به عنوان جهت گیری یادگیری‌ها، احساسات و رفتارهای فردی برای نیل به اهداف یادگیری معرفی می کند.

پینتریچ و دی گروت^۸ (۱۹۹۰) بر این اعتقادند که استفاده از راهبردهای یادگیری خود تنظیمی عامل مهمی در یادگیری، عملکرد، و رفتار کلاسی دانش‌آموزان است. چارچوب اصلی این نظریه بر این سوال استوار است که دانش آموزان چگونه از نظر فراشناختی، انگیزشی و

1. Buttler & Winne

2. Flores

3. Bean & Bredly

4. Wilkinson

5. Parker, summer feldt, Hogan & Majeski,

6. Self-regulated learning theory

7. Zimmerman

8. Pintrich & De Groot

رفتاری، یادگیری خود را سامان می بخشند (زیمرمن و پونز^۱، ۱۹۹۰). در واقع راهبردهای شناختی^۲، فراشناختی^۳ و تلاش و تدبیر^۴ دانش آموزان سه مؤلفه یادگیری خودتنظیمی^۵ می باشند. به عبارت دیگر بر طبق نظریه یادگیری خود تنظیمی، فرایندهای شناختی، فراشناختی و تلاش و تدبیر دانش آموزان خود تنظیمی را تشکیل می دهد (پینتریچ و دی گروت، ۱۹۹۰).

هر چند هرگز نمی توان اهمیت بعد شناخت را منکر شد اما علاوه بر عوامل شناختی عوامل دیگری چون ویژگی های عاطفی و اجتماعی با پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل مرتبط می باشند (برگر و میلیم^۶، ۱۹۹۹) چرا که از دیدگاه ساختن گرایی^۷، برنامه های آموزشی باید همه جانبه (شناختی، عاطفی، رفتاری) باشند. اما بسیاری از نظام های آموزشی تنها بر جنبه شناختی تاکید داشته اند و پرورش دو جنبه دیگر را به بخت واگذاشته اند. با جدا پنداشتن عاطفه از شناخت، و این دو از رفتار، برنامه های آموزشی این نظام ها واقعیت مهمی را از فرایند آموزش حذف کرده اند (راگوزینو، رزنیک، آنتونیو برین و ویزبرگ^۸، ۲۰۰۳). برای پر کردن این خلا، در سالهای اخیر به بعد دیگری که اهمیت آن به کرات تایید شده است یعنی بعد اجتماعی - عاطفی زندگی دانش آموز، اهمیت داده شده است. توجه به این بعد به عنوان پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی حرکتی در جهت رویکرد اول به پیشرفت تحصیلی می باشد. در همین راستا یکی از زمینه های نوین پژوهش تاثیر شایستگی های اجتماعی و عاطفی بر رضایت از تحصیل و پیشرفت تحصیلی است. خاستگاه نظری این دسته پژوهش ها مفهوم هوش عاطفی^۹ است که به وسیله ی سالووی و مایر^{۱۰} (۱۹۹۰) پیشنهاد شد. هوش عاطفی ظرفیتی است که برای شناخت احساسات خود و دیگران، مدیریت موثر خود و دیگران به کار می بریم (ولف^{۱۱}، ۲۰۰۵).

سال ها مبنا قرار دادن هوش بهر ذهنی در آموزش و پرورش از سطح ابتدایی تا دانشگاه به عنوان پیش بینی کننده قوی پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل، دانش آموختگان آموزش و پرورش را به سمتی می بُرد که پزشک، وکیل و یا حسابدار بار آیند، اما شایستگی ها و قابلیت های معنوی و انسانی را نداشته باشند. پس اگر دانش آموزان نتوانند روابط و مناسبات معنوی و انسانی بر پایه فنون هوش عاطفی داشته باشند آن گاه دیگر فرقی نمی کند که چقدر با هوش هستند (شریفی درآمدی، ۱۳۸۶). با توجه به مطالب فوق به نظر می رسد دو عامل

1. Zimmerman & Pons

2. Cognitive strategies

3. Metacognition strategies

4. Effort & Management

5. Self-regulated learning (SRL)

6. Berger & Milem

7. Constructivism

8. Ragzzino, Resnick, Untne-O Brien & Weissberg

9. Emotional intelligence

10. Salovey & Mayer

11. Wollf

هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی می توانند پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهند. بر این اساس مسئله پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی هوش عاطفی و راهبردهای یادگیری خود تنظیمی با پیشرفت تحصیلی و رضایت از تحصیل می باشد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

انسان دارای جنبه های گوناگون روانی می باشد که علاوه بر تاثیر گذاری بر یکدیگر بر جنبه های مختلف زندگی نیز تاثیر می گذارند، بنابراین شناخت و دستیابی به کیفیت و کمیت این روابط همواره مورد توجه روان شناسان قرار داشته است. در عصر حاضر تعلیم و تربیت و به طور کلی تحصیل بخش مهمی از زندگی هر فرد را تشکیل می دهد، به علاوه کیفیت و کمیت این تحصیل نیز نقش مهمی را در آینده فرد ایفا می کند. بر این اساس نزدیک به یک قرن است که روانشناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی می باشند. در این راستا افرادی همانند بینه^۱ و سیمون^۲ در سال ۱۹۰۵، ثرندایک^۳ در سال ۱۹۲۰؛ هریس^۴، ۱۹۴۰؛ الشات و هامکر^۵، ۲۰۰۰ و غیره به این مهم پرداخت اند (به نقل از پرموزیک و فورنهام^۶، ۲۰۰۳). زیرا نه تنها دانش آموزان و خانواده های آن ها، بلکه جامعه نیز هزینه های زیادی را جهت تحصیل دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی صرف می کند، بنابراین دست یافتن به نتایج در زمینه تحصیل (با شناسایی و کنترل عوامل تاثیر گذار بر پیشرفت تحصیلی) می تواند منجر به پیشرفت همه جانبه دانش آموزان و جامعه گردد. لذا پیشرفت دانش آموزان در طول تحصیل و در نهایت دستیابی به سطوح بالای تحصیل نه تنها باعث تامین منافع برای فرد و خانواده وی می شود بلکه از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز می تواند فواید زیادی را برای کشور به همراه داشته باشد. از این رو به نظر می رسد بررسی متغیرهای تاثیر گذار بر تحصیل دانش آموزان و همچنین تعیین میزان اهمیت این عوامل در پیشرفت و یا عدم پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از اهمیت بالایی برخوردار باشد و در نهایت بتواند پیش آگهی مناسبی از آینده ی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش آموزان مهیا کند (آتش افروز، پاکدامن و عسکری، ۱۳۸۷).

۱. Binet

۲. Simon

۳. Thorndike

۴. Harris

۵. Elshout & Hamkr

۶. Premuzic & Furnham

اما در عصر حاضر که جهانی سازی^۱ جهان را به دهکده ای کوچک تبدیل کرده است، همه هم و غم انسان - این موجود متعالی که برای حیات طیبه آفریده شده است - کسب مدارک و موقعیت بر پایه کمیت و عدد است بر همین اساس همه تلاش تعلیم و تربیت ایجاد موقعیتی است که دانش آموزان به پیشرفت تحصیلی نائل گردند و بی جا نیست اگر پیشرفت تحصیلی را از اهداف تعلیم و تربیت بر شماریم. این هدف اگر چه هدف بزرگ و مهمی است اما با نگاهی گذرا به سمت انسان هایی که به این مهم نائل شده اند می توان دریافت، که کسب پیشرفت تحصیلی و کسب مدرک همه ی موفقیت نیست، بلکه کسب رضایت، به معنای موفقیت است. چه بسا انسان هایی که مدارج عالی علمی را طی کرده اند اما هیچ رضایتی از تحصیل نداشته و لذتی از سال های سپری شده عمر خود در راه تحصیل نبرده اند. لذا آموزش و پرورش - این نهاد پایه در زندگی بشر امروز- وظیفه دارد رضایت از تحصیل را در دانش آموزان ایجاد کند و این امر را از وظایف مهم خود بداند. لذا آموزش و تربیت بر مبنای انگیزه و رضایتمندی دانش آموزان یکی از مهم ترین وظایف پژوهشگران و برنامه ریزان تعلیم و تربیت می باشد (پارکر و همکاران، ۲۰۰۴a). به طور کلی در اهمیت رضایت از تحصیل همین بس که نبود رضایت از تحصیل در دانش آموز، عدم کفایت اجتماعی-اقتصادی در آینده، افت عملکرد تحصیلی و در نتیجه عدم موفقیت اجتماعی دانش آموزان در جامعه و افول سازندگی کشور را در پی دارد (بحرینیان و صداقتی، ۱۳۷۸).

علاوه بر این اهمیت راهبردهای شناختی، فراشناختی، خودتنظیمی در رضایت از تحصیل و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کاملا روشن است چرا که با آگاهی از راهبردهای شناختی و خودتنظیمی می توان زمینه بهبود کیفیت در برنامه ریزی، محتوای دروس و همچنین تدریس معلمان را فراهم کرد (ایمانی فر، ۱۳۸۱). اما از آنجا که نمی توان ادعا کرد روشهای متمرکز بر مهارت های ذهنی- شناختی بهترین شیوه ها و تاثیرگذارترین متغیرها بر رضایت از تحصیل و پیشرفت تحصیلی هستند، و پر واضح است که توانمندی های شناختی در کنار توانمندی های عاطفی می توانند کارائی بهینه ای داشته باشند و به رفتارها با کارکردهای بهتر بینجامند به سمت متغیرهای اجتماعی- عاطفی کشیده می شویم. از جمله متغیرهای اجتماعی- عاطفی، هوش عاطفی است. گلمن^۲ (۱۹۹۵)، بیان می کند کودکان نسل حاضر نسبت به نسل گذشته، از نظر عاطفی با مشکلات بیشتری مواجه اند. از این رو این پرسش مطرح می شود که: مسئله ی اصلی چیست؟ چه باید کرد؟ چه چیز را می توان تغییر داد؟ مدارس در این زمینه چه نقشی دارند؟ آیا نظام آموزش و پرورش کنونی به اندازه کافی در انجام دادن وظیفه محوله خود یعنی تربیت انسان درست عمل کرده است؟ برای این کار مدارس نقش اساسی دارند، زیرا سالهای زیادی از عمر ما در مدرسه و در جریان تحصیل سپری می گردد. بنابراین آموزش عاطفی در

1. Globalization

2. Golman